

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ VE DÜNYADAN ÖRNEKLER

Sosyal Güvenlik Kavramı Nedir?

Sosyal Güvenlik Sisteminin Özellikleri

Dünyadan Örnekler

Kaynakça

Sosyal Güvenlik Kavramı Nedir?

Sosyal Güvenlik Kavramı

Sosyal güvenlik kavramı, yeni ekonomik ve sosyal yapının ortaya çıkardığı sosyal güvenlik ile ilgili sorunları, bu sorunların üstesinden gelmeye çalışan çözüm arayışları ve geliştirilen tedbirlerin tümünü ifade etmektedir.

SOSYAL RİSKLER

Sosyal güvenlik kavramı, yeni ekonomik ve sosyal yapının ortaya çıkardığı sosyal güvenlik ile ilgili sorunları, bu sorunların üstesinden gelmeye çalışan çözüm arayışları ve geliştirilen tedbirlerin tümünü ifade etmektedir.

SOSYAL RİSKLER

İnsan, özel ve meslek hayatı boyunca kazanç veya gelirin azalmasına, birikimlerinden harcamaya yol açan türlü olaylarla karşılaşma ihtimali ile yüzyüzedir.

MESLEKİ RİSKLER

FIZYOLOJİK RİSKLER

SOSYO-EKONOMİK RİSKLER

ÖZELLİKLER

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Bir sistemdir

Devletin sorumluluğundadır

Eşitlik

Tüm toplumu kapsar

Tüm sosyal riskleri kapsar

Denetim

1) Sosyal güvenlik bir SİSTEMDİR.

Sosyal güvenlik,sadece bireylerin kişisel ve toplumsal risklerini güvence altına alan bir kurallar bütünü değil;uygulanan sosyal politikaların bir parçası olarak sosyal bir sistemi temsil eder.

2) Sosyal güvenlik toplumdaki tüm bireyleri KAPSAMA amacı güder.

Sosyal güvenlik sistemi,genellik ilkesi gereğince hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumdaki tüm bireyleri kapsamalıdır.

3) Her çeşit sosyal RİSKİ kapsamaya yöneliktir

Sosyal güvenlik sistemi, gelişim süreci içinde yoksullukla savaşmak için ortaya çıkmış olmakla birlikte günümüzde, iş kazasından işsizliğe, hastalıktan yaşlılığa, konut yardımından diğer pek çok yardımlara kadar birçok riski karşılamayı amaç edinmiştir.

Gerek ILO'nun 102 sayılı Sözleşmesi gerekse ulusal hukuk sistemlerinde belirlenen sosyal riskler şunlardır:

- İş Kazası ve Meslek Hastalıkları
- Hastalık
- Analık
- Sakatlık
- Yaşlılık
- Ölüm (sağ kalan hak sahiplerinin korunması)
- Ailevi yükler
- İşsizlik

4) Sosyal güvenlik sistemini düzenleyen DEVLETTİR.

Devletin sorumluluğu; hem sosyal güvenlik sistemini oluşturan kurumlar için ilgili altyapıyı oluşturmak ve devamlılığını sağlamak hem de bu sistemin finansmanına katkıda bulunmak şeklinde devamlılık arz eden bir sorumluluktur.

SOSYAL DEVLET : Sosyal devlet kavramı eskilere dayanan önemli bir kavramdır.Burada devlet,vatandaşlarına insan hak ve onuruna layık bir yaşam düzeyi sağlama görevini üstlenir.

5) Sosyal güvende eşitlik

Sosyal güvenlik,uluslararası sözleşmelerde temel insan haklarından biri olarak kabul edilir,bu hakların tüm vatandaşlara sağlanmasında ise devlet sorumludur.Bu ilke,İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde temel bir insan hakkı olarak düzenlenmiştir.

MADDE 22 : Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişim için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.

6) Sosyal güvenlik sistemleri iç denetim ve devlet denetimi gibi yöntemlerle denenmektedir.

Dar Anlamda Sosyal Güvenlik

Denetimi:Çalışma hayatı içinde sosyal güvenlik mevzuatının uygulanıp uygulanmadığının sosyal güvenlik denetimiyle görevli birimler tarafından yeni idari denetim birimlerince denetlenmesidir.

Geniş Anlamda Sosyal Güvenlik

Denetimi:Çalışma hayatının idari denetiminin yanı sıra uyuşmazlıkların yargı organları tarafından denetlenmesidir.

*Denetim birimleri 2006 yılı öncesi ve sonrası olarak iki alt başlıkta incelenir.

DÜNYADAN ÖRNEKLER

ŞİLİ

ALMANYA

AMERİKA

Kısaca ŞİLİ

Sosyal güvenlik sistemlerinin özelleştirilmesinde Latin Amerika ülkelerinin özel bir önemi vardır çünkü bu alanda ilk başarılı girişimler Şili tarafından gerçekleştirilmiş ve bunu bazı diğer Latin Amerika ülkeleri izlemiştir.

Şili sistemini diğer ülkelerdeki sistemlerden 2 önemli farkı bulunmaktadır:

İlk olarak, Şili'de kamu ayağı son çare olarak rol oynamaktadır. İkincisi ise Şili'de hesaplar özel sektörde yönetilmektedir.

Yapılan analizler aile üyelerinin sosyal güvenliğin özelleştirilmesinden dolayı tasarruflarını dikkat çekici şekilde arttırdığını göstermektedir. Özellikle Şili Reformu içinde gerçekleştirilen vergi teşviklerinin bir sonucu olarak yüksek gelirli ailelerde tasarruf oranının belirgin şekilde arttığı gözlenmektedir.

Şili örneği bu açıdan sosyal güvenliğin özelleştirilmesi, aile ve ulusal tasarruf düzeyinde bir artışa yol açmıştır denilebilir.

Kısaca ABD

ABD'de geleneksel sistem 1930'lu yıllarda başkan Roosevelt tarafından kurulmuştur. Programın amacı yaşlı nüfusunu iş gücünden çıkarmak ve yeni iş gücüne yer açmak olarak belirlenmiştir. Bu açıdan sosyal güvenlik yaşlı gücüne geleceğe dönük bir güvence vermeyi amaçlayan bir sistemdir. Bugün Amerika'da yaşlı nüfusun %90'ı bu sistemden yararlanmaktadır. Bu yönüyle sosyal güvenlik ABD'de refah dağılımına katkıda bulunan bir mekanizma niteliğindedir.

Sosyal güvenlik sistemlerinin yeniden yapılanmasında ABD'de özellikle Şili Modeli büyük ilgi çekmekte ve Şili modeli bu alanda hazırlanan planlara esas olmaktadır. Nitekim hazırlanan planlarda her bir işçi için özel bir emeklilik hesabı oluşturulması ve burada toplanan fonların çeşitli yatırımlara yönlendirilmesi ortak bir özellik taşımaktadır.

Kısaca Almanya

Almanya da Sosyal Güvenlik Sistemi Almanya da sosyal ağırlıklı bir sağlık hizmeti sunulmaktadır. Devlet, bütün vatandaşlarının ekonomik ve sosyal durumları ne olursa olsun, sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi bakımından eşit haklara sahip olduklarını kabul eder. Almanya dünyada sağlık hizmetlerinin en güçlü olduğu ülkeler arasında kabul edilir. Geniş bir hizmet ağı herkesin sağlık hizmetlerine kolayca ulaşmasını sağlamaktadır.

*Almanya'da sosyal güvenlik sistemi pek çok ülkede olduğu gibi ilgili kişinin prim yatırmak suretiyle faydalanabildiği "kuşaklararası dağıtım modeli" sistemine göre işleyen ve zorunlu bir sigorta programı olan primli sosyal güvenlik rejimi ve ilgili kişinin herhangi bir prim yatırmadan yararlanabildiği primsiz sosyal güvenlik rejimi olmak üzere iki yapıdır.

Primli rejimde işçi, işveren ve devlet üçlü bir yapıyla katkı sağlamaktadır. Primsiz rejimde ise sosyal güvenlik ilkesinin bir gereği olarak muhtaç bireylerin korunması için yapılan sosyal yardım ve hizmetlerden oluştuğu için sistemin bütün finansmanı devlet tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca çocukların sağlık ve eğitimlerine katkıda bulunmak amacıyla ailelerine yapılan yardımlar da primsiz ödemeler kapsamında devlet tarafından yapılmaktadır.

*16 yaşını dolduran ve Almanya'da ikamet eden herkes sigorta yükümlülüğü olmasa dahi isteğe bağlı olarak sigorta yaptırabilmektedir.

KAYNAKLAR

- Prof. Dr. A. Can TUNCAY & Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 2021, 21. Baskı, Beta
- Ders Notları

TEŞEKKÜR EDERİM.

Dr. Öğr. Üyesi Fatih SERBEST

